

Johnsdotter, Sara & Carlbom, Aje (red.). 2010. *Goda sanningar? Debattklimatet och den kritiska forskningens villkor*. Lund: Nordic Academic Press, 224 s.

Kirjassaan *The Structure of Scientific Revolutions* Thomas Kuhn esittää teorian tieteiden kehityksestä syklisenä prosessina. Hänen mukaansa tieteen normaalitila on sellainen, jossa tiedeyhteisöllä on suhteellisen yksimielinen käsitys tutkittavien ilmiöiden merkityksestä ja siinä käytettävistä menetelmistä. Jossain vaiheessa tieteeseen alkaa ilmaantua käsityksiä, jotka kyseenalaistavat hyväksytyt teoriat ja käytäntöä palvelevat suositukset.

Kriittiset käsitykset synnyttävät paradigmakriisiin, jossa uusi ottaa mittaa vanhasta. Kun kamppailua on käyty riittävästi, uusi syrjäyttää vanhan ja tiede asettuu sen myötä normaalitilaan. Normaalitilan myötä tieteeseen palautuu rauha, määrätietoinen aherrus ja innostus.

Siirtyminen normaalitilasta paradigmakriisiin ja siitä uuteen normaalitilaan esitetään yleensä suhteellisen ongelmattomana huolimatta paradigmakriisissä esiintyvistä vastakkaisista totuuksista, kriittisyydestä, päämäärättömyydestä ja kaoottisuudesta. *Goda sanningar* valottaa, mitä todellisuudessa tapahtuu, kun tieteissä esitetään normaalitilasta poikkeavia käsityksiä.

Kirjassa on kahdeksan eri tieteiden edustajaa kuvaa kokemuksiinsa poikkeavien tutkimustulosten esittämisestä omalla alueellaan. Artikkeleissa ei oteta kantaa poikkeavien ajatusten totuudellisuuteen, vaan siihen, miten kirjoittajat kokivat niiden vastaanoton. Juuri tämä tekee *Hyvistä totuuksista* poikkeavan ja miellyttävän lukea.

Kirjoittajien yksilöllisten kokemusten lisäksi kirja nostaa epäsuorasti esille olennaisia, mutta yleensä vähälle huomiolle

jääviä ongelmia. Juuri tämä ulottuvuus tekee kirjasta tärkeän ja lukemisen arvoisen. Tästä problematiikasta yhtenä esimerkkinä mainittakoon kirjan antamat viitteet siitä, että eri tieteissä normaalitilaa ilmeisesti haastetaan jatkuvasti ilman, että se käynnistää ja johtaa paradigmakriisiin.

Toiseksi kirja avaa näkökulman niihin tieteen sisäisiin käytäntöihin, joilla torjutaan ja vähätellään uusia ideoita. Se kyseenalaistaa käsityksen, jonka mukaan tieteissä oltaisiin avarakatseisia, suvaitsevaisia ja ihmisiä rohkaistaan uusiin tieteellisiin avauksiin. Tieteet voivat olla hyvin sisäänpäin lämpeneviä ja nurkkakuntaisia. Jos poikkeavia ajattelutapoja ei voida estää, niistä voidaan kuitenkin vaieta. Tästä hyvänä esimerkkinä mainittakoon Eva Kärfven artikkeli ”*Damp*” - *debatten som spårade ur*.

Kolmanneksi kirja nostaa esille kysymyksen siitä, kuinka tiede voidaan määritellä ja kuka saa harjoittaa tiedettä. Voiko yksittäinen ammattikirjoittaja tai mielipidevaikuttaja esittää mitään tieteellisesti kiinnostavaa ja merkittävää? Tällainen henkilö on esimerkiksi Marie Carlsson, joka pohtii artikkelissaan kirjansa *Fettpaniken* (2007) saamaa vastaanottoa, jota hän sanoo todella pelänneensä.

Carlssonin kirjan lähtökohtana oli havainto, jonka mukaan ihmiset tukevoituvat, vaikka he elävät yhä kauemmin. Lisäksi hän osoitti, että kaikki lihavat eivät sairastu eivätkä kaikki hoikat pysy terveinä. Näistä seikoista huolimatta kirjaa pidettiin ongelmallisena ja kirjoittajaa kritisoitiin epäkorrektista poliittisesta kielenkäytöstä.

Neljäs *Hyvien totuuksien* esille nostama problematiikka liittyy tietämiseen ja etenkin sen tulevaan potentiaaliin. Tämä teema nousee esille Daniel Ankarloon artikkelissa *Nationalekonomskräter: En insider-outsider-teori om den nationalekonomiska disciplinen*. Ankarlo toivoo, että hänen tieteensä, joka on kansantaloustiede, voisi olla nykyistä huomattavasti avoimempi, pluralistisempi ja kriittisempi. Jos tieteellä ei ole näitä ominaisuuksia, se edustaa dogmaattista lahkoo eikä se voi tarjota ajattelutapoja ja välineitä käsitellä rakentavasti tulevaisuuden muuttuvia olosuhteita.

Göran Adamsonin artikkeli *Var Jörg Haider rasist?* valottaa Oslon tapahtumien vuoksi erittäin ajankohtaista ongelmaa: rasismia ja sen määritelmää. Adamson suhtautuu kriittisesti rasismilla leimaamiseen, koska se tarjoaa ihmisille helpon tavan ratkaista ongelma. Näin ajattelevien ei tarvitse miettiä ketkä ovat rasisteja, mistä rasistit löytyvät ja ovatko he itse vapaita rasismista. Adamsonin mukaan monikulttuurisuus on potentiaalisesti etnosentristä ja siksi myös rasistista.

Tieteellisessä keskustelussa on yleistä kiinnittää huomio periaatteellisen, teoreettisen ja metodologisen keskustelun sijasta tutkijan omaan persoonaan. Tällaisesta kokemuksesta kertoo Aje Carlbom artikkelissaan *Villkorad heterogenitet i den svenska forskningen om islam*. Hän kertoo, että häntä syytettiin epäkorrektista kielenkäytöstä ja muslimien vastaisesta kampanjoinnista. Kuitenkin hänen viestinsä oli vain se, että muslimit Euroopassa ovat erittäin heterogeeninen ryhmä etnisesti, kulttuurillisesti, uskonnollisesti ja sosiaalisesti. Ongelma on siinä, että radikaali islamismi on onnistunut luomaan kuvan siitä, että se edustaa kaikkia muslimeja.

Goda sanningar käsittelee niitä vaikeuksia, joita tieteiden valtavirrasta poikkeavien ajatusten esittäjät kohtaavat

ja kokevat. Tässä mielessä kirja valottaa vähälle huomiolle jäänyttä problematiikkaa. Se kertoo, että tieteissä on unohdettu Sokrateen ohje seurata tuulen suuntaa, ilmaisu, jota kirjassa haastateltu käytännöllisen filosofian professori Per Bauhn pitää vapaan tiedon etsinnän imperatiivina.

Goda sanningar osoittaa, että tieteissä kaikki ei ole kohdallaan ja että korjattavaa riittää. Kysymys on kuitenkin enemmän tieteiden sisäisestä kulttuurista kuin vaihtoehtoisista teorioista ja metodologioista.

RISTO HARISALO